

STORTINGET

Representantforslag 280 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Liv Gustavsens, Morgan Langfeldt og Silje Hjemdal

Dokument 8:280 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Liv Gustavsens, Morgan Langfeldt og Silje Hjemdal om en kjønnsnøytral likestillings- og diskrimineringslov

Til Stortinget

Bakgrunn

Ved starten av 1970-årene var Norge et samfunn med ulike forventninger til kvinner og menn. Mange kvinner var økonomisk avhengige av mannen. På flere samfunnsområder deltok de ikke på samme måte som menn. Det var fremdeles vanlig at kvinner sluttet i lønnet arbeid når de giftet seg. Statistisk sentralbyrå har beskrevet Norge som mer preget av husmormodellen enn Sverige.

Deretter begynte ting for alvor å endre seg, og utviklingen gikk raskt. Andelen kvinner i yrkeslivet steg fra 44 til 64 prosent mellom 1974 og 1987.¹ Den har fortsatt å øke siden den gang, slik at Norge i dag ligger i verdenstoppen i kvinnelig yrkesdeltakelse. Samtidig inn tok stadig flere kvinner maktposisjoner i samfunnet, ikke minst i politikken. I 1981 ble Gro Harlem Brundtland den første kvinnelige statsministeren i Norge. I 1986 dannet hun sin såkalte kvinneregjering, der åtte av atten statsråder var kvinner. Norge ble et samfunn der kvinner utdanner seg, tar plass i yrkeslivet, forsørger seg selv og deltar i offentligheten på lik linje med menn.

Fra politisk hold har det hele tiden blitt forsøkt å legge til rette for utviklingen. Likestillingsloven ble vedtatt i 1978 og trådte i kraft i 1979. Det ble da vedtatt ved lov at kvinner og menn skulle ha like rettigheter og muligheter. Det var også på denne tiden at selvbestemt abort i de første tolv ukene ble lovfestet. Lettere tilgang til høyere utdanning har også vært viktig for kvinnes fremmarsj. Utbygging av barnehager og lengre svangerskapspermisjoner har gjort det lettere å kombinere familieliv med lønnsarbeid.

På tross av den sterke stillingen kvinnene inntar i dag, har ikke den offentlig initierte likestillingskampen blitt avvirket. Det gjenstår flere utfordringer som det er riktig å rette søkelys på, for eksempel med hensyn til kvinnehelse, partnervold og negativ sosial kontroll.

Samtidig er det ikke like åpenbart som tidligere at kvinners stilling trenger å fremmes spesielt i yrkeslivet. I Norge forventes familier i dag normalt å ha to yrkesaktive voksne, og kvinner er helt sentrale for drift av både offentlig og privat sektor. Det finnes forskjeller, for eksempel at de fleste kvinner jobber i offentlig sektor, mens de fleste menn jobber i privat sektor. Deltid er langt vanligere blant kvinner enn blant menn.

Det har versert ulike tall for å beskrive det fortsatt eksisterende lønnsgapet mellom menn og kvinner. Kultur- og likestillingsminister Lubna Bobby Jaffery fortalte i sin likestillingspolitiske redegjørelse i 2025 at gjennomsnittlig forskjell i timelønn er på rundt 13 prosent. Tallet stammer fra rapporten Ulik lønn for likt arbeid? Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn 2015–2022, utført av Institutt for samfunnsforskning på oppdrag fra Bufdir (Institutt for samfunnsforskning Rapport 2024:8). «Jeg synes det er helt uakseptabelt at kvinner og menn

1. Statistisk sentralbyrå (1999, 22. desember). Statistikk mot år 2000: 1974–1975, Likestilling i startgropa

som har samme jobb, samme erfaring og samme kompetanse, ender opp med ulik lønn», uttalte Jaffery. Forslagsstillerne er enige i dette, men når forfatterne av den nevnte rapporten justerte for faktorer som yrke, utdanningslengde, arbeidsmengde og erfaring, krympet lønnsgapet til seks prosent.

Det kan diskuteres om ikke det reelle gapet er enda mindre. Man kan for eksempel utelukke de ti prosentene med høyest inntekt i befolkningen fra beregningen. Dette er en gruppe som i stor grad består av menn som tjener forholdsmessig mye. De trekker opp gjennomsnittet, men deres situasjon er lite relevant for menn flest. Ifølge Synnøve Vereide Trampe i boken Gutta – Den nye likestillingskampen ligger det reelle lønnsgapet på to eller tre prosent, dersom man blant annet foretar en slik justering. I alle tilfeller er det viktigste at ingen forskning kan påvise at lønnsgapet skyldes systematisk diskriminering. Det skyldes i all hovedsak at menn og kvinner i gjennomsnitt foretar ulike valg.

Samtidig har ikke kvinner bare blitt likestilte, men har også begynt å dominere på flere samfunnsarenaer. Tydeligst er det på utdanningsfeltet. I 2025 hadde jenter i snitt 44,2 grunnskolepoeng, mot 40,4 for gutter.² I videregående opplæring i perioden 2018–2024 fullførte 77,4 prosent av kvinnene innen fem/seks år, mot 66,3 prosent av mennene.³ I høyere utdanning er kvinnene i klart flertall: 60,8 prosent av studentene i 2025 var kvinner,⁴ og blant unge mellom 19 og 24 år var 46,3 prosent av kvinnene studenter, mot 28,7 prosent av mennene.⁵ Flere attraktive studier har stor overrepresentasjon av kvinner. 67,5 prosent av søkere med tilbud på juridiske fag var kvinner i 2025, og for helsefag er andelen hele 81,2 prosent.⁶ Det kan ikke utelukkes at kvinner på sikt vil gå forbi menn i gjennomsnittlig inntekt, i takt med at flere kvinner enn menn vil ha høyere utdanning også i de eldre aldersgruppene.

Menn henger ikke bare etter på utdanningsfeltet, men også på andre områder. Ikke minst gjelder det flere viktige helseindikatorer. Mannsutvalget, som leverte sin utredning Likestillingens neste steg (NOU 2024:8) i 2024, pekte på at flere menn enn kvinner dør av kreft og av hjerte- og karsykdommer før fylte 75 år. Den gjennomsnittlige forskjellen i levealder var tre og et halvt år i 2022. Menn er mer utsatt for rusavhengighet, og de begår oftere selvmord enn kvinner. Nesten alle som dør i arbeidsulykker, er menn.

Rapporten viste også at menn er mer utsatt for enkelte former for vold, utenforskap og sosial isolasjon.

For eksempel har 46 prosent av menn vært utsatt for minst én type alvorlig fysisk vold etter fylte 18 år, mot 29 prosent av kvinner.⁷ Menn som er utsatt for partnervold, risikerer ofte å ikke bli tatt på alvor. Statistisk sentralbyrås livskvalitets- og levekårsdata, slik de gjengis i Mannsutvalgets rapport, viser at menn i gjennomsnitt oppgir å ha færre nære relasjoner enn kvinner. Mange menn har svakere sosiale nettverk enn det som er synlig på overflaten.

Ifølge Mannsutvalget kan menns situasjon i dagens Norge derfor ikke oppsummeres bare som et spørsmål om privilegier, og heller ikke bare som et spørsmål om problemer. Den må forstås som en sammensatt virkelighet der menn som gruppe fortsatt står sterkt på noen områder, men der mange gutter og menn samtidig har tydelige og delvis undervurderte utfordringer gjennom livsløpet. Forslagsstillerne mener likestillingspolitikken må ta utgangspunkt i den reelle situasjonen i samfunnet. Den kan ikke ta utgangspunkt i ideologi eller i utdannede forestillinger.

Alle mennesker er likeverdige, og diskriminering på grunnlag av kjønn eller andre faktorer er uakseptabelt. Forslagsstillerne mener politikere må fremme likeverd og sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltagelse for alle. Samtidig er det ikke politikens oppgave å sikre like resultater, for eksempel at alle yrkesgrupper helst skal ha like mange utøvere av hvert kjønn. Folk må få gjøre egne prioriteringer med hensyn til yrkesvalg, lønn, risiko, arbeidstid og lignende. Det er ikke noe politikere har til oppgave å forhindre. Politikens oppgave er å sikre like valgmuligheter og la det være opp til den enkelte hvordan vedkommende ønsker å bruke mulighetene. Derfor mener forlagsstillerne at det blir galt å føre en likestillingspolitikk som har til formål å fremme kvinners stilling i større grad enn å fremme menns stilling. Likestillingspolitikken skal omfatte alle mennesker, og det må gjøres tydelig. Dette gjelder spesielt i en situasjon der kvinner fremstår som den sterke part på flere samfunnsområder, og der likestillingsbildet er langt mer komplekst enn det var i 1970-årene. Det eksisterer forskjellige slags utfordringer som rammer kvinner i større grad enn menn, men det finnes også flere alvorlige eksempler på det motsatte. En politikk som setter kvinner foran menn, risikerer å ende med utilbørlig forskjellsbehandling og kritikkverdige prioriteringer. Det kan svekke tilliten til likestillingspolitikken i befolkningen.

2. Statistisk sentralbyrå (2025, 13. november). Statistikk om Karakterer og nasjonale prøver i grunnskolen

3. Statistisk sentralbyrå (2026, 26. juni. 12971: Gjennomføring i videregående opplæring, etter fullføringsgrad, todelt utdanningsprogram, intervall (år) og kjønn (2018–2024)

4. Statistisk sentralbyrå (2026, 26. mars). 09224: Studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet, etter region, år og kjønn 2025

5. Statistisk sentralbyrå (2026, 25. mars). 09218: Bosatte studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet, i prosent av registrert årskull, etter kjønn, år og alder (2025)

6. Samordna opptak (2026, 6. januar). Hovedopptaket 2025: Kjønnfordeling søkere tilbud per utdanningsområde

7. NOU 2024: 8 (2024). Likestillingens neste steg: Mannsutvalgets rapport Kultur- og likestillingsdepartementet

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å gjøre lov om likestilling og forbud mot diskriminering kjønnsnøytral.

23. april 2026

Simen Velle

Liv Gustavsen

Morgan Langfeldt

Silje Hjemdal

